

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну
едукацију и
рехабилитацију

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП

Образовање и
рехабилитација
одраслих особа са
сметњама у
развоју и
проблемима у
понашању

Београд, 21. децембар
2022.

ЗБОРНИК РАДОВА

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП

**„ОБРАЗОВАЊЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЈА ОДРАСЛИХ
ОСОБА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ И ПРОБЛЕМИМА У
ПОНАШАЊУ”**

Београд, 21. децембар 2022.

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд, 2022.

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП

„ОБРАЗОВАЊЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЈА ОДРАСЛИХ ОСОБА СА СМЕТЊАМА У
РАЗВОЈУ И ПРОБЛЕМИМА У ПОНАШАЊУ”

Београд, 21. децембар 2022. године

ЗБОРНИК РАДОВА

Рецензенти:

Проф. др Љубица Исаковић

Проф. др Биљана Милановић Доброта

Доц. др Марија Маљковић

Доц. др Бојана Дрљан

Издавач:

Универзитет у Београду

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)

11000 Београд, Високог Стевана 2

www.fasper.bg.ac.rs

За издавача:

Проф. др Марина Шестић, декан

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Бранка Јаблан

Уредници:

Проф. др Тамара Ковачевић

Доц. др Слободан Банковић

Доц. др Ивана Арсенић

Дизајн насловне стране:

Зоран Јованковић

Компјутерска обрада текста:

Биљана Красић

Штампа омота и нарезивање ЦД:

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)

Зборник радова ће бити публикован у електронском облику – ЦД

Тираж: 200

ISBN 978-86-6203-164-8

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 15. 11. 2022. године, Одлуком бр. 3/199 од 16. 11. 2022. године, усвојило је рецензије рукописа Зборника радова „Образовање и рехабилитација одраслих особа са сметњама у развоју и проблемима у понашању”.

Зборник је настао као резултат Пројекта „Образовање и рехабилитација одраслих особа са сметњама у развоју и проблемима у понашању” чију реализацију је сопственим средствима подржао Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију. Руководилац Пројекта је проф. др Бранка Јаблан.

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП
„ОБРАЗОВАЊЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЈА ОДРАСЛИХ
ОСОБА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ И ПРОБЛЕМИМА У
ПОНАШАЊУ”

Београд, 21. децембар 2022. године

**Програмски
одбор:**

- *Др Весна Јунић Павловић, редовни професор*
- *Др Александра Грбовић, редовни професор*
- *Др Мирјана Ђорђевић, ванредни професор*
- *Др Снежана Илић, ванредни професор*
- *Др Маја Ивановић, ванредни професор*
- *Др Предраг Теовановић, ванредни професор*
- *Др Миа Шешум, доцент*

**Организациони
одбор:**

- *Др Ивана Веселиновић, доцент*
- *Јована Урошевић, асистент*
- *Александра Башић, асистент*
- *Кристина Ивановић, асистент*
- *Ивана Илић Савић, асистент*
- *Валентина Мартаћ, асистент*
- *Сташа Лалатовић, асистент*

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ДОКУМЕНТИ И РЕИНТЕГРАЦИЈА ОСУЂЕНИХ ЛИЦА НАКОН ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

Милица КОВАЧЕВИЋ

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Апстракт

Образовање и рехабилитација одраслих осуђених, те пружања адекватне подршке овим лицима у периоду након извршења кривичних санкција заокупљају значајну пажњу научне и стручне јавности. Осим што специфична заштита ових лица представља нужни предуслов за остваривање њихових људских права, период након извршења кривичне санкције посебно је битан и за заштиту општих друштвених интереса посредством спречавања криминалног поврата и ангажовања осуђених лица у друштвено-корисним активностима. Иако различити пенални системи у различитим земљама подразумевају неуједначености у области пружања постпеналне подршке, ипак су на интернационалном нивоу конципирани основни постулати на којима се базира пружање заштите и помоћи осуђеним лицима при повратку у свакодневни живот на слободи. Излагања у раду су посвећена издвајању кључних правила која потичу из међународних докумената у области извршења кривичних санкција. Циљ рада јесте да се на концизан начин издвоје кључни сегменти заштите осуђених лица у постпеналном периоду, а како би се стручњацима изван правосудног и пеналног система олакшао рад са осуђеничком популацијом.

Кључне речи: кривичне санкције, постпенална заштита, људска права, образовање

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

С обзиром на опште познат проблем високог рецидивизма и његову блиску релацију са неадекватном или недовољном подршком осуђеним лицима у периоду реинтеграције, полагају и специфичним потребама ових лица у периоду након извршења кривичне санкције придаје се све већа пажња.

Имајући у виду да је целокупан поступак извршења кривичних санкција усмерен на реинтеграцију у периоду након извршења

санкције, оправдано се поставља питање у ком моменту би требало да отпочне непосредно пружање реинтегративне подршке. У литератури се тако неретко истиче да реинтегративна подршка и постпенална помоћ обухватају како програме који започињу већ током боравка у заводу и непосредно се односе на период након напуштања завода у коме би требало да се осете бенефити примењених активности, тако и програме који се након извршења санкције примењују у заједници (James, 2015; Price-Tucker et al, 2019). У ове видове

подршке и помоћи убрајају се: куће на пола пута, полу-слободни режим (напуштање завода уз враћање до одређених вечерњих часова), могућност рада изван завода док извршење санкције још траје и слично, као и различити програми, попут оних за лечење болести зависности, који се примењују након напуштања завода. Без сваке сумње издваја се неколико животних области у којима ће осуђеним лицима готово извесно бити потребна подршка: запослење, образовање, здравствена заштита, становање, успостављање мреже контаката и психолошко саветовање (Price-Tucker et al, 2019; Tracy & Carkin, 2019). Када је реч о здравственој заштити у литератури се истиче да затвореничка популација обилује занемареним здравственим проблемима, те посебно проблемима у вези са болестима зависности, док су образовне потребе пак најдиректније повезане са остваривањем успеха у реинтеграцији (Kendall et al, 2018). С правом се зато напомиње да чак и значајна улагања у образовање, третмане и остручавање осуђених током лишавања слободе могу бити потпуно обесмишљена, уколико у периоду након пуштања на слободу нема адекватних услуга које ће омогућити осуђеном да примени знања и вештине које је стекао (UN, 2018, str. 6; Petersilia, 2001).

Треба нагласити да се научна јавност последњих деценија нешто интензивније бави проблемом постпеналне помоћи (Robert & Larrauri, 2020), што се посебно односи на САД где је формирана и специфична терминологија у овој области (нпр. „prisoner reentry“), али и да је истовремено уочљиво недовољно ангажовање у домену имплементације конкретних политика. Нема сумње да је наведено, између осталог, условљено извесном непопуларношћу

теме постпеналног прихвата и неретко заступљеним предрасудама да је реч о популацији која не заслужује специфичну подршку. На нивоу међународноправног регулисања такође је присутно значајно интересовање, те је дошло и до усвајања одређених стандарда у овој области.

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ПРАВНИ ОКВИР

Већи број међународних докумената регулише питања у вези са реинтеграцијом осуђених у свакодневне друштвене токове, те ће овом приликом бити речи само о документима универзалног карактера, иако је и на нивоу Европе донет позамашан број како обавезујућих, тако и необавезујућих правних докумената.

Треба напоменути да се понекад погрешно потреба за подршком сужава само на лица која су била на издржавању институционалних санкција, иако истраживања и искуство неспорно указују на потребу пружања асистенције готово свим лицима којима су изречене кривичне санкције. Тако, Стандардна минимална правила УН за мере алтернативе институционалном третману (Токијска правила, 1990), инсистирају на широком спектру мера којима се подстиче поступак реинтеграције у заједницу. Штавише, различите мере које се примењују на нивоу локалне заједнице треба фаворизовати чак и онда када је већ изречена каква институционална санкција или мера, под условом да закон омогућава такву солуцију. Токијска правила позивају на што веће ангажовање како јавних служби, тако и локалних ресурса и волонтера у пружању подршке при повратку у свакодневне друштвене токове (правила бр. 17 до 19). Подстиче се примена мера попут кућа на пола пута и едукативних програма, под условом да примена оваквих решења не

повлачи правну несигурност осуђеног. Коначно, изузетно је важно да постоје механизми који олакшавају сарадњу правосуђа са системом здравствене и социјалне заштите, као и са организацијама цивилног друштва.

Свакако, не може се порећи да услед стигматизације која неминовно наступа, те услед прекида свакодневних животних токова и породичног живота, најинтензивнија подршка ипак јесте потребна онима који су боравили у пеналним заводима и другим установама, посебно уколико је реч о дуготрајнијем боравку у институцији. Стога и Међународни Пакт о грађанским и политичким правима (УН, 1966) у чл. 10 предвиђа да се са сваким лицем лишеним слободе поступа хумано и са поштовањем људског достојанства, те да режим који се примењује према затвореницима обухвата поступак чији је главни циљ лични прогрес и социјална рехабилитација. Такође, малолетна и млада осуђена лица треба да буду одвојена од одраслих и подвргнута режиму који одговара њиховим годинама и њиховом специфичном положају.

Стандардна минимална правила Уједињених нација за поступање са затвореницима (Манделина правила, 2015) у уводним напоменама предвиђају да треба установити општеприхваћена начела и праксе у поступању са затвореницима и управљању затворима. Имајући у виду велику разноликост правних, друштвених, економских и географских прилика у државама широм света, евидентно је да се једнообразна правила не могу прихватити и применити у пуном обиму у свим срединама и приликама. Ипак, Манделина правила треба да буду својеврсни подстицај сталном напору да се преброде практичне тешкоће у раду са осуђеним лицима.

Са друге стране, правила се односе на подручје у којем се људска мисао непрестано развија, тако да она не иду за тим да искључе могућност иновирања, мењања и развијања, под претпоставком да су новелирања и допуне у складу са основним начелима и да се путем њих тежи суштинском уважавању духа правила. У том смислу управе пеналних и сличних установа имају могућност да у одређеном обиму одступе од постојећих регула.

У правилу бр. 4. 1. предвиђено је да је сврха затворске казне и сличних мера којима се особа лишава слободе првенствено заштита друштва од криминала и смањење рецидивизма. Међутим, ове се сврхе могу остварити једино ако се период лишавања слободе искористи како би се осигурала што боља реинтеграција у друштво по изласку из затвора, тако да некадашња осуђена лица могу да живе у складу са законом и брину се о себи. Отуда, затворске управе и други надлежни органи и институције треба да омогуће образовање, струковно оспособљавање и радно ангажовање осуђених, као и друге примерене облике помоћи, укључујући и садржаје етичке, духовне, социјалне, здравствене и спортске природе. Сви програми, активности и услуге требало би да се изводе уз пуно поштовање људских права осуђених лица, те на бази индивидуализованог приступа.

Манделино правило бр. 5. 1. утврђује да у затворском режиму на најмању меру треба свести разлике између затворског живота и живота на слободи, како би се подстицао осећај личне одговорности код осуђених лица, односно поштовање личног достојанства затвореника. Затворске управе имају дужност да омогуће сва прилагођавања не би ли се осигурало да затворене особе са инвалидитетом,

психичким поремећајима или другим потешкоћама имају приступ сваком сегменту затворског живота, без икакве дискриминације.

Контакт са спољним светом дефинисан је правилом бр. 58. 1. Затвореницима мора бити допуштено, уз одговарајући што неинвазивнији надзор, редовно комуницирање са члановима породице и пријатељима, што посебно обухвата: дописивање и употребу, у мери у којој је то усклађено са законом, телекомуникацијских, дигиталних и других медија, те пријем посета. Треба омогућити реализацију брачних и породичних посета у посебним просторијама. Морају постојати прецизне процедуре и расположиве просторије за реализацију приватних посета уз пуну интиму, приватност и уважавање личне сфере и дигнитета како осуђеног, тако и њему блиских лица. За будућу реинтеграцију посебно је значајно да се затвореници смештају, у мери у којој је то могуће, у затворе који су близу њихових места пребивалишта, односно у близини места у којима ће се вероватно одвијати њихова друштвена реинтеграција. Одговарајућа правила дефинишу поступање према посетиоцима, како би и њихов лични дигнитет био уважен при реализацији посета, то јест како их ригидно и безлично поступање надлежних не би демотивисало да одржавају контакт са осуђеним лицима. У том смислу значајно је и то што правила гарантују практично неограничено комуницирање са браниоцем и уопште правним саветником, што може бити веома значајно и у контексту будуће реинтеграције.

Када је непосредно у питању постпепнални прихват, посебно је значајно правило бр. 87. Тако пре завршетка издржавања затворске казне треба предузети мере

потребне за осигурање поступног повратка затвореника у друштвени живот. Тај циљ се може постићи увођењем припремног режима за живот на слободи, који се може организовати у самом затвору или некој другој примереној установи, или путем условног отпуста под надзором који у начелу не би требало поверавати полицији, већ се постарати да надзор пре свега подразумева потребне облике подршке, уз одговарајући ниво контролисања. Правило 88 бр. констатује да при поступању са затвореницима не треба наглашавати њихово искључивање из заједнице, већ и даље истицати да они друштву инхерентно припадају. Због тога, у границама могућности, треба подстицати сарадњу пеналне администрације са свим врстама јавних установа и служби, те са цивилним друштвом. Са пеналним заводима треба да сарађују социјални радници чији је задатак одржавање или поправљање просоцијалних односа затвореника са сродницима и другим блиским лицима, као и с друштвеним службама које им могу бити од помоћи. Треба предузети мере у циљу очувања грађанскоправних интереса, права из социјалног осигурања и других друштвених погодности које затвореник ужива, имајући у виду значај ових мера за будућност осуђеног лица.

Друштвени односи и брига о затвореницима након напуштања пеналног система такође су предмет интересовања правила Нелсона Манделе. Тако правила бр. 106 и 107 утврђују да се од почетка издржавања затворске казне мора водити рачуна о будућности затвореника након изласка из затвора, док се одређена правила баве и наизглед једноставним, али практично врло значајним проблемима. Тако правило бр. 108 предвиђа да државне и друге службе и агенције које помажу бившим

затвореницима при реинтеграцији, у границама потребног и могућег, треба да обезбеде да затвореници након изласка добију одговарајуће личне документе или привремене потврде путем којих се могу идентификовати. Такође, надлежни треба благовремено да обезбеде прикладан дом и посао, примерену одећу с обзиром на климу и годишње доба, те довољно новчаних средстава да осуђени могу доћи до свог одредишта, те остварити основне потребе у периоду непосредно након напуштања пеналне установе. Овлашћена службена лица морају имати потребан и неометан приступ затвору и затвореницима, те учествовати у дискусији и одлучивању о питањима битним за будућност осуђених лица, и то од почетка издржавања затворске казне. Пожељно је да активности надлежних служби буду централизоване и адекватно координиране у границама могућег како би се осигурали оптимални ефекти. Свакако, не треба губити из вида да правила препознају и фактичка ограничења при примењивању, имајући у виду да економске, културне, политичке и друге прилике и те како диктирају у ком обиму и на који начин ће се реализовати заштита осуђених лица. Управо зато се у правилима на више места наглашава да ће се њихова примена ускладити са постојећим могућностима, тако да не буду прекорачени легални оквири.

У духу забране дискриминације и пуног уважавања права и дигнитета жена осмишљена су Правила УН о поступању са затвореницама и извршењу некустодијалних мера према женама (Бангкочка правила, Резолуција број 65/229 од 21. децембра 2010. године). Наиме, неспорно је да жене у пеналном систему имају специфичне потребе условљене полном припадношћу, мајчинством и

трудноћом, али и чињеницом да је значајан број жена у пеналном систему оптерећен искуством виктимизације различитим облицима превасходно родно заснованог насиља. Такође, неспорно је и да су жене знатно мање заступљене међу осуђеним лицима у односу на мушкарце, што је у прошлости неминовно резултирало слабијим интересовањем за проблеме и потребе ове популације. Даље, невелики број жена у пеналном систему условљава мања улагања у пеналне заводе за жене, те мањи број оваквих завода који самим тим нису равномерно распоређени на територијама конкретних држава. Наведено може резултирати упућивањем жена у пеналне установе које су удаљене од места њиховог пребивалишта, те самим тим и отежати одржавање контакта са децом и члановима породице, што може неповољно утицати на будућу реинтеграцију (Ковачевић, 2012, стр. 75).

Осми део Бангкочких правила посвећен је дефинисању права на контакт са спољним светом. Тако правило бр. 43 нормира обавезу затворских власти да подстичу и омогуће посећивање затвореница, имајући у виду да је одржавање везе са људима изван завода предуслов за очување менталног здравља и за будућу успешну реинтеграцију. Правило бр. 26 односи се на контакт затвореница са њиховим породицама и посебно децом, те нормира да су надлежни дужни да обезбеде што једноставније одржавање односа између ових лица. Увек када је то могуће биће предузете мере да се омогући реализација посета и поред тога што је жена смештена у објекту удаљеном од њеног пребивалишта на слободи. Сходно правилу бр. 27, затворенице остварују право на брачне посете, једнако као и осуђени мушкарци, под условом да постоје могућности за организовање оваквих посета.

Бангкочко правило бр. 28 односи се на посете које укључују децу, те предвиђа да ће се оне одвијати у окружењу које је прилагођено специфичним потребама деце. Адекватно реализовање оваквих посета изискује одговарајуће обуке за запослене, како би на примерен начин обављали своја службена задужења. Уколико је то могућно, треба настојати да се посете деце одвијају у продуженим терминима.

Правила УН о поступању са затвореницама и извршењу некустодијалних мера према женама посебну пажњу посвећују организованој помоћи коју треба пружити женама непосредно пред окончање и након окончања поступка извршења кривичних санкција. Подршка треба да буде усаглашена са потребама и претходним животним искуствима осуђених жена. Тако правило бр. 44 предвиђа да посебно треба имати у виду евентуална искуства затвореница са насиљем у породици, што може бити значајно и при одобравању посета од стране блиских лица и сродника.

Када је реч о припремама за реинтеграцију, Бангкочко правило бр. 45 утврђује да ће затворске власти користити опције као што су одсуства, отворени затвори, куће на пола пута и програми и услуге у заједници у највећој могућој мери, а како би се олакшао прелазак из затвора на слободу, те како би се ублажила стигма и успоставили контакти са члановима породице и пријатељима у најранијој могућој фази.

Посебно су значајне мере подршке које се примењују након напуштања институције. Тако Бангкочко правило бр. 46 предвиђа да ће управе пеналних установа у сарадњи са службама за пробацију и социјалну заштиту, те групама у локалној заједници и невладиним организацијама, осмислити и имплементирати свеобухватне програме

реинтеграције. Програми морају бити прилагођени специфичним потребама жена.

Конечно, правило бр. 47 утврђује да ће женама бити пружена додатна подршка након напуштања установе, и то психолошка, медицинска, правна и свака друга потребна практична помоћ. Циљ подршке јесте да се обезбеди успешна социјална реинтеграција, тако да је сарадња са службама у заједници од приоритетног значаја.

ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Интернационални документи пледирају за пружање што интензивније подршке у постпеналном раздобљу. Евидентно је да ће осуђеним лицима бити отежано, па чак и онемогућено, укључивање у нормалне друштвене токове, уколико им се не пруже асистенција те материјална и саветодавна потпора у изузетно комплексном периоду након издржавања казне или окончања примене какве друге кривичне санкције. У том смислу, постпеналну помоћ не треба посматрати само као израз хуманости, добре воље и пружања својеврсне друге шансе осуђеним лицима. Напротив, пружање ове подршке предуслов је и за адекватну заштиту друштва од криминалитета. Наиме, како се кривично право против угрожавања основних друштвених вредности бори применом кривичних санкција као својим најубојитијим средством, те кривичне санкције морају бити адекватно структуриране и прилагођене својој сврси. Поступак извршења кривичне санкције тако се природно наставља и надограђује и у фазама након њиховог извршења, када у пракси треба доказати да је извршење кривичне санкције допринело будућем невршењу кривичних дела од стране

конкретног осуђеног, који самим тим више негативно не утиче ни на друге грађане.

Уколико препоруке и смернице које дају међународни документи сублимирамо на оно најосновније, можемо констатовати да систем извршења кривичних санкција мора непосредно да припреми осуђеног за продуктиван живот на слободи. Наведено подразумева да систем извршења кривичних санкција један део ових послова обавља самостално, док на другој страни, оној ближој излазу, пружа руку осталим системима (здравство, образовање, социјална заштита и друго) како би се благовремено организовао прихват осуђених лица.

Коначно, изузетно је битно да осуђени буду адекватно прихваћени у локалној заједници у којој је средиште њихових будућих животних активности, услед чега треба подстицати јавно мњење да се интересује за проблеме осуђених лица, или макар да се упознаје са тематиком која се односи на њихову реинтеграцију, те стимулирати цивилно друштво и волонтере да се укључе у пружање подршке и уопште у активности са овом популацијом.

ЛИТЕРАТУРА

- James, N. (2015, 10. август). *Offender reentry: Correctional statistics, reintegration into the community and recidivism*. Congressional Research Service. Dostupno na: <https://sgp.fas.org/crs/misc/RL34287.pdf>
- Kendall, S., Redshaw, S., Ward, S., Wayland, S., & Sullivan, E. (2018). Systematic review of qualitative evaluations of reentry programs addressing problematic drug use and mental health disorders amongst people transitioning from prison to communities. *Health and Justice*, 6(4), 1-11. DOI:10.1186/s40352-018-0063-8

- Kovačević, M. (2012). Položaj žena u sistemu izvršenja krivičnih sankcija prema Bankgkočkim pravilima. *Temida*, 4, 73-88. DOI: 10.2298/TEM1204073K
- Petersilia, J. (2001). Prisoner reentry: Public safety and reintegration challenges. *The Prison Journal*, 81(3), 360-375. DOI:10.1177/0032885501081003004
- Price-Tucker, A., Zhou, A., Charroux, A., Tenzin, C., Robertson, E., Abdalla, H., Gu, J., Barton, J., Keselj, M., Bernstein, O., Alexis, P., Odayappan, S., & Escalante, T. (2019, 7. септембар). Successful reentry: A community-level analysis. The Harvard University Institute of Politics Criminal Justice Policy Group. Dostupno na: https://iop.harvard.edu/sites/default/files/sources/program/IOP_Policy_Program_2019_Reentry_Policy.pdf
- Robert, L., & Larrauri, E. (2020). First steps towards freedom: Prison leave across Europe. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 26(2), 35-140. DOI:10.1007/s10610-020-09451-6.
- Tracy, P., & Carkin, D. (2019). *Co-occurring disorders and prisoner reentry*. Cambridge Scholars Publishing. ISBN 978-1-5275-3903-7
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (2018). *Introductory handbook on the prevention of recidivism and the social reintegration of offenders*. United Nations Office on Drugs and Crime.

INTERNATIONAL DOCUMENTS AND REINTEGRATION OF CONVICTED PERSONS AFTER EXECUTION OF CRIMINAL SANCTIONS

Milica Kovačević

*University of Belgrade – Faculty of Special
Education and Rehabilitation*

Abstract

The education and rehabilitation of convicted adults, as well as the provision of adequate support to these persons in the period after the execution of criminal sanctions, attract considerable attention from the scientific and professional public. Apart from the fact that the specific protection of these persons conditions the realization of their human rights, the period after the execution of the criminal sanction is particularly important for the protection of general social interests by preventing criminal recidivism and engaging convicted persons in socially useful activities. Although different penal systems in different countries cause unevenness in the field of providing post-penal support, the basic postulates on which protection and assistance to convicted persons are based have been conceived at the international level. Presentations in the paper are dedicated to highlighting the key rules that originate from international documents in the area of enforcement of criminal sanctions. The aim of the work is to concisely highlight the key segments of guaranteed protection of convicted persons in the post-penal period, in order to facilitate the work with the convict population, especially for experts outside the judicial and penal system.

Keywords: *criminal sanctions, post penal care, human rights, education*